

ЯКІСТЬ ПЛОДІВ ГІБРИДНИХ ФОРМ ПЕРСИКА (*Prunus persica* L. Batsch)

А.В. СМИКОВ, кандидат сільськогосподарських наук,

Т.Л. ЛАЦКО, кандидат біологічних наук,

О.О. ФЕДОРОВА, науковий співробітнику

В.Ф. ЛОБАНОВСЬКІ, науковий співробітник

Нікітський ботанічний сад - Національний науковий центр

В умовах ринкової економіки найбільше значення набуває товарна якість плодів персика. Вони мають бути середніх або крупних розмірів, правильною округлою або овально-округлою форми, з жовтим чи кремовим забарвленням поверхні плоду, жовтою або кремовою м'якоттю середньої чи високої щільності, відмінного смаку з вільною кісточкою [1].

Мета досліджень полягає у вивченні генофонду гібридних форм персика селекції НБС за якістю плодів і доборі кращих генотипів для передавання до Державної служби з охорони прав на сорти рослин та використання в селекції. У зв'язку з тим, що у виробництві недостатньо ранньостиглих сортів із жовтим кольором м'якуша і яскравого кольору шкірки, акцент у селекції робився на виведення сортів раннього строку дозрівання з жовтим м'якушем.

Матеріали і методи. Об'єктами дослідження були 96 гібридних форм персика, виділених за комплексом господарсько - цінних ознак із селекційного фонду сіянців, одержаних у результаті гібридизації.

Помологічне вивчення проводилось за методиками НБС [2, 3], програмою сортовивчення плодкових і горіхоплідних культур [4]. Якість плодів порівнювалася зі стандартними сортами відповідного строку дозрівання [5]. Статистичну обробку даних здійснювали за методикою Б. А. Доспехова [6].

Результати і обговорення. Гібриди розділені на групи стиглості: рання (2-а декада липня), середньорання (3-я декада липня 1-а декада серпня), середня (2 і 3 декади серпня), середньопізня (1-а декада вересня),

У групі сортів раннього строку дозрівання вивчалася 23 форми.

Більшість зразків мали округлу форму плоду, жовте основне забарвлення шкірочки, карміново-бордове - покривне, розповсюджене на 75-100% поверхні плодів, жовтий колір м'якоті

волокнистої консистенції. В усіх ранньостиглих форм кісточка не відділялася від м'якоти.

За комплексною оцінкою плоду (маса^плоду, зовнішній вигляд, смак) найвищий бал отримали три форми: МН 83-371 (8,8 бала), № 259 (8,6), МН 83-971 (8,2 бала). Оцінкою „добре” відзначені сім зразків: ВФ 80-436 (7,8 бала), МН 83-913 (7,4), ВФ 80-348 (7,2), РК 84-505 (7,7), П (7,2), № 242 (7,2), № 254 (7,2 бала). Плоди стандартного сорту Пушистий ранній оцінено на 6,4 бала (табл.).

Коефіцієнт варіації (V,%), який характеризує ступінь стабільності ознаки у результаті впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища за масою, зовнішнім виглядом і смаком був найменшим у шести форм: ВФ 80-435, ВФ 80-436, МН 83-971, МН 83-1207, МН 83-1167, РС 80-636.

У середньоранній групі (третьа декада липня) виділено 40 форм. Плоди у більшості гібридів округлої або овально-округлої форми, з жовтою м'якоттю, волокнистої консистенції, середньої щільності, з кісточкою, яка не відокремлюється, карміновий колір займає 50-75% поверхні плоду.

За загальною оцінкою плодів (7-8 балів) виділено дев'ять гібридів: ВФ 80-432 (7,2 бала), ВК 81-855а (7,2), МН 83-918 (7,6), РС 80-343 (7,4), № 128 (7,6), ВК 81-1012 (7,7), ВК 81-801 (7,6), ВК 81-811 (7,6), Р 82-319 (7,2 бала), у стандарту Кримський фейерверк - 7,3 бала.

За найменшим коефіцієнтом варіації маси, зовнішнього вигляду й смаку плодів, що характеризує стабільність ознак, відібрано чотири форми: ВФ 80-443, ВФ 83-315, КА 91-375, № 128. У групі форм з дозріванням плодів у 1-ій декаді серпня відзначено 21 форму. За масою плодів порівняно зі стандартним сортом Советський виділено шість гібридів: ЗМ 69-113 (147,1 г), ПТ 85-114 (127,5 г), ПТ 85-104 (134,3 г), ЦК 13 ст III 1/5 (130,7 г), ВФ 80-354 (105,6 г), ЦК 13 ст III 1/10 (106,8 г). Більшість зразків цієї групи мали округлу або овальну форму плодів, жовте або кремове забарвлення шкірочки з карміновим рум'янцем, який займає 50-75% поверхні плоду, середню щільність м'якоти й кісточку, що не відокремлюється. Кісточка відокремлюється від м'якоти у форми ЗМ 69-113. Це позитивна ознака, тому що підвищує технологічність переробки й зручність споживання плодів.

Відмінним зовнішнім виглядом плодів і високою загальною оцінкою відзначаються чотири гібриди: ВК 81-711 (7,8 бала), ЗМ 69-113 (7,2), СР 84-2982 (7,2), ЦК 13 ст III 1/5 (8,0 бала), стандарт - 6,4 бала. Стабільністю маси, зовнішнього вигляду і якості плодів характеризується форма В 59-150.

Таблиця

Характеристика перспективних форм персика за якістю плодів (1992-2003 рр.)

Форма	Маса V,%	Форма плоду	Основне забарвле ння	М'якоть		Відокре млення кісточки	Зовнішній вигляд, бал/V, %	Смак, бал/ V,%
				забарвле -ння	щільність			
<i>Рання група (друга декада липня)</i>								
Пушистий ранній (ст.)	<u>75,0</u> 28,2	Округла	Кремове	Біле	Середня	Не відокремлюється	<u>3,5</u> 20,9	<u>4,0</u> 5,8
ВФ 80-436	102.5	Округла	Жовте	Жовте	Нижня	Те саме	<u>4,4*</u> 3,2	4,4 12,9
	9,9							
МН 83-1207	139*	Широко овальна	Кремове	Біле	Те саме	-/-	<u>4,9*</u> 2,9	<u>4,9*</u> 4,3
	4,1							
РК 84-505	110*	Те саме	Жовте	Жовте	Середня	-/-	<u>4,3</u> 14,9	4,0 10,8
	34,2							
№254	100,8*	Овальна	Те саме	Те саме	Те саме	-/-	<u>4,2*</u> 86	<u>3,9</u> 3,6
	26,0							
№ 259	<u>116</u>	Широко овальна	-/-	-/-	-/-	-/-	<u>4,8*</u> 7,4	<u>4,8*</u> 22,1
	21,6							
<i>Середньорання група (третьа декада липня)</i>								
Кримський фейерверк (ст.)	<u>75,2</u> 48,6	Округла	-/-	-/-	Нижня	-/-	4,0 8,8	4,1 6,8
ВК 81-855а	121,9*	Те саме	-/-	-/-	Середня	-/-	4,0 9,3	4,1 5,6
	19,3							
ВК 81-1012	96.8	-/-	-/-	-/-	Те саме	-/-	<u>4,2</u> 6,7	<u>4,3</u> 6,5
	29,0							

Продовження таблиці

Форма	Маса V,%	Форма плоду	Основне забарвле ння	М'якоть		Відокре млення кісточки	Зовнішній вигляд, бал/ V, %	Смак, бал/ V,%
				забарвле -ння	щільність			
ВФ 80-432	<u>111,3</u> 14,8	Округла	Жовте	Жовте	Ніжна	Не відокремлюється	<u>4,3</u> 2,6	<u>3,9</u> 3,6
КК 81-801	<u>107,4*</u> 30,6	Те саме	Те саме	Те саме	Середня	Те саме	4,4* 7,5	4,1 7,1
Р 82-319	<u>120</u> 28,9	Округла	-//-	-//-	Щільна	Відокремлюється	<u>3,9</u> 3,2	<u>4,2</u> 6,7
№ 128	<u>127,5</u> 2,8	Широко овальна	-//-	-//-	Середня	Не відокремлюється	<u>4,5*</u> 3,2	<u>4,0</u> 4,8
<i>Середньорання група (перша декада серпня)</i>								
Советський (ст.)	<u>88,4</u> 31,5	Овальна	-//-	-//-	Щільна	Відокремлюється	<u>3,5</u> 15,7	<u>3,9</u> 5,1
ВК 81-711	<u>95,7</u> 47,4	Округла	-//-	-//-	Ніжна	Не відокремлюється	<u>4,3*</u> 9,7	<u>4,4*</u> 7,6
ЗМ 69-113	<u>147,1*</u> 30,2	Овальна	-//-	-//-	Щільна	Відокремлюється	4,0* 12,5	4,1 5,8
ЦК 13 ст III 1/5	<u>130,7*</u> 26,2	Округла	-//-		Середня	Не відокремлюється	4,8* 7,4	4,1 0,8

Продовження таблиці

Форма	Маса V,%	Форма плоду	Основне забарвле ння	М'якоть		Відокре млення кісточки	Зовнішній вигляд, бал/V, %	Смак, бал/ V, %
				забарвле -ння	щільність			
<i>Середньостигла група (друга декада серпня)</i>								
Молодіжний (ст.)	103,8	Окруло- овальна	Жовте	Жовте	Середня	Не відо- кремлю- ється	3,4 15,3	3,8 5,5
	39,7							
РС 80-634	<u>119,3</u> 14,4	Округла	Те саме	Те саме	Те саме	Те саме	<u>4,2</u> 3,7	<u>3,9</u> 3,6
<i>Середньостигла група (третьа декада серпня)</i>								
Золота Москва (ст.)	<u>119,3</u> 39,4	Округла	-//-	-//-	-//-	Відокрем- люється	<u>3,9</u> 6,1	<u>4,1</u> 5,1
ВФ 80-698	<u>139</u> 7,0	Округла	-//-	-//-	-//-	Не відо- кремлю- ється	<u>4,4</u> 3,2	<u>3,9</u> 4,5

* - Значні розбіжності зі стандартом за P=0,95

У середньостиглій групі відібрано 12 форм. Більшість з них характеризувалися округлою формою плодів, жовтим забарвленням шкірочки з карміновим рум'янцем, який займав 25-100% поверхні плоду, жовтим або білим забарвленням м'якоті з волокнистою консистенцією, середньої щільності й кісточкою, що відділяється. За зовнішнім виглядом і загальною оцінкою виділилася форма РС 80-634 - 7,4 і 7,2 бала (у стандарту Молодіжний - 6,9 бала).

У групі з дозріванням у 3-й декаді серпня відібрано 4 форми. За масою плоду відзначено форму ВФ 80-698 - 139,0 г, (стандарт Золота Москва - 119,3 г). У більшості гібридів форма плоду округла, з жовтим забарвленням шкірочки, вкритої карміновим рум'янцем, що займає близько 50% поверхні, жовтим кольором м'якоті, волокнистою консистенцією, кісточкою, що відділяється. За якістю плодів із загальною оцінкою 7,4 бала відзначена форма ВФ 80-698. Коефіцієнт варіації маси, зовнішнього вигляду й смаку плодів був найменшим у гібрида ВФ 80-692 (7,0%; 3,2%; 4,5%).

Серед пізньостиглих форм три зразка: ПТ 66-904, Р 59-14, Т 81-568 мали крупніші плоди (відповідно 142,8 г, 125,0 г, 127,5 г), ніж стандартний сорт Муза (118,2 г), але загальна оцінка якості плодів у них нижча. Коефіцієнт варіації кількісних ознак у всіх гібридів становив від 10,0 до 37,3%.

Якщо позначити загальну оцінку якості плодів символом У, масу плоду - Х, оцінку зовнішнього вигляду плоду - Z, смак плодів - С, то множинний коефіцієнт кореляції (R) складе: $UX = 0,51$; $uZ = 0,93$; $UC = 0,84$; $XZ = 0,47$; $XC = 0,41$; $ZC = 0,58$. Таким чином, найбільша кореляція спостерігалася між загальною якістю, зовнішнім виглядом і смаком плоду, а найменша - між масою й зовнішнім виглядом, масою й смаком. Коефіцієнт регресії між загальною оцінкою якості плоду й інших ознак високий $YU \times XZC = 0,99$. Рівняння регресії $Y = 0,02 + 0,0003X + 0,5Z + 0,49C$.

Найбільша кількість гібридів з відмінною якістю плодів походять від сортів гівнічнокитайської еколого-географічної групи, з гарним - від іранської.

Висновки. Серед вивчених гібридів персика з найвищою якістю плодів виділено п'ять форм: ВФ 80-436, МН 83-1207, № 259, ЗК 84-1578, ВФ 80-444. Їхні плоди характеризуються середньою масою, округлою або широкоовальною формою, жовтим або кремовим кольором м'якоті, карміновим покривним забарвленням, що займає більшу частину поверхні плоду, волокнистою консистенцією м'якоті, гарним смаком і привабливим зовнішнім виглядом.

Серед кращих гібридів за стабільністю маси плоду, оцінки зовнішнього вигляду й смаку плодів відзначено: ВФ 80-436, МН 83-

1207, № 128, РС 80-634, ВФ 80-698, що заслуговують на увагу і передачу до державного випробування.

Найбільший коефіцієнт кореляції спостерігався між загальною якістю, зовнішнім виглядом і смаком плодів. Коефіцієнт регресії між загальною оцінкою якості плода й інших ознак $RY \times XZC = 0,99$. Рівняння регресії $Y = 0,02 - 0,0003X + 0,5Z + 0,4C$.

Використана література:

1. Помология (абрикос, персик, алыча). / под ред. В. В. Павлюка. - К.: Урожай, 1997. - Т. 3. - 274 с.
2. Интенсификация селекции плодовых культур. 7 под. ред. В. К. Смыкова и А. И. Лищука. - Ялта, 1999. - Т. 118. - 216 с.
3. Рябов, И. Н. Сортоизучение и первичное сортоиспытание косточковых плодовых культур в Государственном Никитском ботаническом саду /И. Н. Рябов // Труды ВАСХНИЛ. - М. Колос, 1969.- Т. 41.-С. 5-83.
4. Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур. / под ред. Г. А. Лобанова. - Мичуринск, 1973. - С. 399-423.
5. Широкий унифицированный классификатор СЭВ рода *Persica* Mill.-Л., 1988.-20 с.
6. Доспехов, Б. А. Методика полевого опыта. / Б. А. Доспехов. - М., 1979- 416 с.

УДК 634.25.13

Смиков А. В., Лацко Т. А., Федорова О. С., Лобановська В. Ф.

Якість плодів гібридних форм персика (*Prunus persika* L. Batsch) //Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 40-47.

Наведено дані щодо якості плодів гібридних форм персика. Показана мінливість, кореляційна й регресійна залежності між ознаками, що визначають споживчу якість плодів. Виділено форми персика за гарною якістю плодів.

Ключові слова: форми персика гібридні, групи стиглості, ознаки персика, загальна якість, зовнішній вигляд і смак плодів.

УДК 634.25.13

Смыков А. В., Лацко Т. А., Федорова О. С., Лобановская В. Ф.

Качество плодов гибридных форм персика (*Prunus persika* L. Batsch) //Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 40-47.

Приведены данные качества плодов гибридных форм персика. Показана изменчивость, корреляционная и регрессивная зависимости

между признаками, которые определяют потребительское качество плодов. Выделены формы персика по качеству плодов.

УДК 634.25.13

Smikov A., Lacko T., Phodorova O., Lobanovskay V. The fruits quality of the hybrid peach forms (*Prunus persika* L. Batsch) //Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. - К., 2007. - № 6. - С. 40-47.

Data on the fruits quality of the hybrid peach forms in NBG-NSC is given. Variability, correlation and regression dependence between attributes determining consumption quality of fruits are shown. Forms of peach with high quality of fruits are identified.